

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра криміналістики

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУДОВА МЕДИЦИНА. СУДОВА ПСИХІАТРІЯ.»**

Рівень вищої освіти - перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти - бакалавр

Галузь знань - К «Безпека та оборона» (26 «Цивільна безпека»)

Спеціальність – К9 «Правоохоронна діяльність» (262 «Правоохоронна діяльність»)

Спеціалізація - «Правоохоронна діяльність»

Статус навчальної дисципліни – вибіркова

Рік набору – 2025

Харків 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Судова медицина. Судова психіатрія» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань К «Безпека та оборона» (26 «Цивільна безпека») спеціальності К9 «Правоохоронна діяльність» (262 «Правоохоронна діяльність») спеціалізації «Правоохоронна діяльність». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 29 с.

Розробники:

Шевчук Віктор Михайлович, доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри криміналістики.

Білецька Ганна Андріївна, кандидатка медичних наук, доцентка,
доцентка кафедри криміналістики.

Затверджено на засіданні кафедри криміналістики
(протокол № 8 від 16.06.2022 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями)
затверджено на засіданні кафедри криміналістики
(протокол № 10 від 07 червня 2023 р.)

Завідувач кафедри – Шепітько Валерій Юрійович, доктор юридичних наук,
професор

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями)
затверджено на засіданні кафедри криміналістики
(протокол № 15 від 04 червня 2024 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями)
затверджено на засіданні кафедри криміналістики
(протокол № 12 від 18 червня 2025 р.)

Завідувач кафедри – Шевчук Віктор Михайлович, доктор юридичних наук,
професор

Оглав

1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Очікувані результати навчання.....	5
3. Зміст програми навчальної дисципліни.....	9
4. Обсяг і структура навчальної дисципліни.....	12
5. Самостійна робота здобувачив	15
6. Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання	16
7. Критерії оцінювання результатів навчання	17
8. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної форми навчання.....	20
9. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	21

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Судова медицина. Судова психіатрія» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Правоохоронна діяльність» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань К «Безпека та оборона» (26 «Цивільна безпека») спеціальності К9 «Правоохоронна діяльність» (262 «Правоохоронна діяльність»).

Найменування показників	Рівень освіти, галузь знань, спеціальність, спеціалізація	Дидактична структура навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 5,0	Рівень освіти – перший (бакалаврський) Галузь знань –К «Безпека та оборона» (26 «Цивільна безпека») Спеціальність – К9 «Правоохоронна діяльність» (262 «Правоохоронна діяльність») Спеціалізація – «Правоохоронна діяльність»	Вибіркова
Кількість модулів – 2		Період підготовки: 2025-2028
		Семестр
Загальна кількість годин – 150		2
Тижневих годин: аудиторних – 2-4, самостійної роботи здобувача вищої освіти – 4-6		Лекції
		20 год.
		Практичні заняття
		40 год.
		Самостійна робота
		90 год.
	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (диференційований залік)	

Мета навчальної дисципліни – набуття здобувачами вищої освіти сучасних знань про нормативно-правові основи призначення та проведення судово-медичної та судово-психіатричної експертизи в Україні, оволодіння загальними теоретичними знаннями і практичними навичками, необхідними для вірного та своєчасного призначення експертних досліджень по вивченню певних об'єктів, правильного формулювання питань до них, грамотного тлумачення висновків експерта.

Завдання:

- комплексний розгляд теоретичних основ судової медицини та судової психіатрії;
- формування в здобувачів знань обов'язкових випадків і порядку призначення судово-медичної експертизи трупа, живих осіб, речових доказів біологічного походження та матеріалів кримінальних проваджень, цивільних справ, що містять медичну інформацію;
- навчання бакалаврів правильному формулюванню питань, які повинна вирішити судово-медична та судово-психіатрична експертизи у конкретному випадку;
- надбання знань з судової психіатрії, що мають значення в кримінальному та цивільному процесах для захисту суспільства від небезпечних дій психічно хворих і для захисту прав осіб з психічними розладами;
- розвиток навичок і умінь об'єктивно оцінювати висновки судово-медичної та судово-психіатричної експертиз з використанням отриманих даних в подальшій практичній діяльності.

Пререквізити: «Кримінальне право», «Кримінальний процес».

Кореквізити: «Кримінологія», «Криміналістика».

Постреквізити: «Теорія та практика кваліфікації кримінальних правопорушень».

2. Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

РН НД-1.	Демонструвати розуміння предмета і завдань судової медицини.
РН НД-2.	Знати обов'язкові випадки задля призначення судово-медичної експертизи живої людини, трупа, речових доказів та медичної документації.
РН	Виявляти та аналізувати ймовірні й абсолютні ознаки настання

НД-3.	смерті.
РН НД -4	Характеризувати різні види травматизму та механічних ушкоджень.
РН НД -5	Демонструвати знання формування та видових ознак різних видів механічної асфіксії.
РН НД -6	Демонструвати здатність визначати ознаки впливу факторів зовнішнього середовища на тілі людини.
РН НД -7	Інтерпретувати знання при визначенні тяжкості тілесних ушкоджень.
РН НД -8	Характеризувати вплив на організм людини корозійних та резорбтивних токсичних речовин.
РН НД -9	Демонструвати здатність описувати труп на місці події при різних видах насильницької смерті.
РН НД-10	Демонструвати знання підстав задля призначення різних видів судово-психіатричної експертизи потерпілих, злочинців, свідків, учасників цивільного процесу та документів, що надаються до її виробництва.
РН НД-11	Демонструвати знання і розуміння основних клінічних проявів хвороб, що належать до медичного критерію неосудності.
РН НД -12	Демонструвати здатність визначати заходи медичного характеру щодо психічно хворих, що скоїли соціально небезпечний вчинок.

Викладання навчальної дисципліни забезпечує формування у здобувача вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей і досягнення результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти відповідної спеціальності й освітньо-професійною програмою «Правоохоронна діяльність», а саме:

Загальних компетентностей:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК8. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК1.1. Здатність удосконалювати свій професійний рівень та набувати нові знання.

ЗК1.2. Здатність до пошуку альтернативних рішень у професійній діяльності.

Спеціальних компетентностей:

СК3. Здатність до критичного мислення та системного аналізу правових явищ.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати правову інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність визначати придатні для юридичного аналізу факти, систематизувати одержані результати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК6. Здатність у межах своєї компетенції забезпечувати законність та правопорядок, безпеку особи та суспільства, протидіяти нелегальній (незаконній) міграції, тероризму та торгівлі людьми, незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів.

СК10. Здатність до аналізу та оцінки причин, умов та факторів, що впливають на вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень.

СК14. Здатність правомірно застосовувати засоби фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю, тактичні прийоми з дотриманням стандартів особистої безпеки, а також надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну допомогу.

СК 1.4. Здатність використовувати спеціальні знання в різних сферах правоохоронної діяльності.

Програмних результатів навчання:

РН2. Вести міжособистісний діалог та превентивну комунікацію з метою

виконання завдань професійної діяльності.

РН3. Розуміти та професійно застосовувати понятійний апарат права та правоохоронної діяльності.

РН4. Формулювати і перевіряти гіпотези, виокремлювати юридично значущі факти, виявляти причинно-наслідкові зв'язки в діях і явищах для прийняття оптимального рішення в конкретних ситуаціях.

РН6. Знати і розуміти принципи доброчесності та норми етичної поведінки, дотримуватися їх у професійній діяльності.

РН7. Взаємодіяти із суб'єктами забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку, а також здійснювати комунікацію з фізичними та юридичними особами з метою виконання завдань у сфері правоохоронної діяльності.

РН8. Здійснювати пошук інформації у доступних джерелах, аналізувати і оцінювати її для повного та всебічного встановлення обставин, необхідних для виконання професійних завдань.

РН10. Виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

РН12. Адаптуватися і ефективно діяти у стандартних професійних ситуаціях, а також у разі ускладнення оперативної обстановки, підвищення фізичного та психологічного навантаження.

РН14. Здійснювати пошук та аналіз новітньої інформації у сфері правоохоронної діяльності, мати навички саморозвитку та самоосвіти протягом життя, підвищення професійної майстерності, вивчення та використання передового досвіду у сфері правоохоронної діяльності.

РН15. Працювати самостійно та в команді при виконанні службових (посадових) обов'язків та під час розв'язання складних спеціалізованих задач у сфері правоохоронної діяльності.

РН16. Застосовувати превентивні та примусові заходи, спрямовані на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб, публічному (громадському) порядку та безпеці, майну, законним інтересам держави, які виникли (або

можуть виникнути) внаслідок учинення кримінальних або адміністративних правопорушень.

РН19. Надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу.

РН 1.1. Виконувати оперативні завдання правоохоронної діяльності із залученням фахівців з інших галузей знань.

РН 1.2. Демонструвати навички верифікації отриманої під час здійснення правоохоронної діяльності інформації.

3. Зміст програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Судова медицина

Предмет та завдання судової медицини. Процесуальні й організаційні засади судово-медичної експертизи. Організація судово-медичної служби в Україні та механізм призначення різних видів судово-медичної експертизи. Правовий статус судово-медичного експерта. Незалежність судово-медичної експертизи. Об'єкти судово-медичної експертизи.

Смерть та трупні явища. Розвиток та настання смерті. Класифікація смерті. Підстави для призначення судово-медичної експертизи трупа та коло питань до неї. Зміни, що відбуваються з мертвим тілом після констатації смерті – ранні та пізні трупні явища.

Дітовбивство (неонатозид). Встановлення новонародженості, способи дітовбивства.

Механічні ушкодження. Травматизм та його види. Травма. Види травматизму. Інтенсивність ушкодження. Судово-медичне значення саден, подряпин, крововиливів, ран, зміщень, переломів та розтروщення. Особливості ушкоджень при рейковій травмі. Автотравма, її ознаки.

Ушкодження від дії вогнепальної зброї. Дія кулі на тіло людини. Складові вогнепального поранення. Види ранових каналів. Головні та додаткові фактори пострілу. Визначення дистанції пострілу. Ознаки пострілу впритул. Ознаки вхідного та вихідного отворів. Ознаки пострілу с близької та неблизької

відстані. Феномен Виноградова. Вибухова травма - різновид вогнепального ушкодження.

Розлад здоров'я та смерть від кисневого голодування (асфіксія). Механічна асфіксія. Механізми утворення странгуляційної, компресійної та обтураційної механічної асфіксії. Загальноасфіктичні ознаки на трупі. Типи утоплення. Ознаки давнього перебування трупа у воді.

Вплив факторів зовнішнього середовища на організм людини. Дія критичних температур, високого та низького тиску (баротравма), електрики, променевого випромінювання та біотравми. Причини смерті та характерні ознаки на трупі.

Експертиза живих осіб. Встановлення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень. Особливості проведення судово-медичної експертизи з приводу визначення розладу здоров'я, симуляції, дисимуляції та удаваних хвороб. Визначення статевих станів. Статеві злочини.

Судово-медична експертиза речових доказів біологічного походження та медичної документації. Речові докази, що мають біологічне походження. Методика виявлення та вилучення на місці події біологічних об'єктів. Коло питань, що вирішує судово-медична експертиза при дослідженні речових доказів. Особливості проведення судово-медичної експертизи при вивченні медичної документації.

Судово-медичне встановлення отруєння. Поняття «отрута». Дози отруйних речовин. Особливості дії на організм корозивних та резорбтивних отруйних речовин. Коло питань, що вирішує судово-медична експертиза в разі підозри на отруєння. Тлумачення позитивних і негативних Висновків судово-медичної експертизи щодо встановлення отруєння.

Гостре алкогольне отруєння. Отруєння сурогатами алкоголю.

Особливості огляду трупа на місці події при різних злочинах. Невідкладна слідча дія – огляд місця події. Завдання огляду. Принципи (своєчасність, об'єктивність, повнота й активність, методичність і послідовність) огляду. Зовнішній огляд трупа на місці події (схема, стадії,

види фотозйомки). Особливості огляду трупу при різних видах насильницької смерті.

Модуль 2. Судова психіатрія

Предмет та завдання судової психіатрії. Правові положення про організаційні форми судово-психіатричної експертизи. Будова нервової системи. Вища нервова діяльність. Правові засади призначення та проведення різних видів судово-психіатричних експертиз. Підстави щодо призначення судово-психіатричної експертизи та коло питань, що вирішуються в процесі її проведення по відношенню до свідків, потерпілих, засуджених. Будова центральної нервової системи. Вчення І.П.Павлова про вищу нервову діяльність, про першу та другу сигнальні системи та їх взаємодію. Типи вищої нервової діяльності.

Медичний критерій неосудності. Загальні поняття про захворювання у сучасній психіатрії, що мають хронічний перебіг. Заходи медичного характеру щодо психічно хворих, що вчинили суспільно небезпечне діяння. Медичний критерій неосудності. Загальні поняття про симптоми та синдроми в сучасній психіатрії: розлади свідомості, сприйняття, пам'яті, мислення, емоцій, вольової діяльності. Основні клінічні прояви та судово-психіатрична оцінка психічних розладів, що мають хронічний перебіг (шизофренія, епілепсія, маніакально-депресивний психоз, хронічний енцефаліт). Заходи медичного характеру щодо психічних хворих, що вчинили суспільно небезпечне діяння.

Короткочасні психічні розлади – виключні стани в психіатрії. Короткочасні психози (реактивні, алкогольні та інші).

Недоумство. Судинні захворювання головного мозку. Інші хворобливі стани. Вроджене (олігофренія) та набуте (деменція) слабоумство. Форми олігофренії. Причини виникнення слабоумства. Судинні захворювання головного мозку. Інші хворобливі стани, що надходять до медичного критерію неосудності (психопатії, неврози, психічний інфантилізм, глухонімота).

Алкоголізм та різні види наркоманій. Причини виникнення та стадії розвитку алкоголізму. Особливості перебігу жіночого та пивного алкоголізму.

Алкогольні психози. Наркотичні речовини. Види наркоманій. Токсикоманії. Шляхи попередження виникнення та поширення цих хвороб.

Інфекційні захворювання головного мозку. Причини виникнення інфекційних запальних процесів в центральній нервовій системі. Клінічна картина та наслідки інфекційного енцефаліту. Нейросифіліс. Профілактика сифілітичного враження нервової системи.

Черепно-мозкові травми та їх наслідки. Види черепно-мозкових травм. Клінічна картина струсу головного мозку. Наслідки травм головного та спинного мозку. Особливості проведення СПЕ при черепно-мозкових травмах.

Симуляція психічних розладів. Види симуляції психічних розладів. Метасимуляція та понадсимуляція. Хронологічні аспекти симуляції. Методи розпізнавання різних форм симуляції.

4. Обсяг і структура навчальної дисципліни

№ п/п	Дата проведення (згідно з розкладом)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквіум и тощо	Самостійна робота
		Модуль 1. Судова медицина				
		Тема 1. Предмет та завдання судової медицини. Процесуальні й організаційні засади судово-медичної експертизи (СМЕ).	7	1	2	4
		Тема 2. Смерть та трупні явища	7	1	2	4
		Тема 3. Дітовбивство (неонатотид).	7	1	2	4
		Тема 4. Механічні	7	1	2	4

		ушкодження. Травматизм та його види.				
		Тема 5. Ушкодження від дії вогнепальної зброї.	9	1	4	4
		Тема 6. Розлад здоров'я та смерть від кисневого голодування (асфіксія).	8	2	2	4
		Тема 7. Вплив факторів зовнішнього середовища на організм людини.	6		2	4
		Тема 8. Експертиза живих осіб.	11	1	4	6
		Тема 9. Судово-медична експертиза речових доказів біологічного походження та медичної документації.	7	1	2	4
		Тема 10. Судово-медичне встановлення отруєння.	7	1	2	4
		Тема 11. Гостре алкогольне отруєння.	6		2	4
		Тема 12. Особливості огляду трупа на місці події при різних злочинах.	8	2	2	4
		Разом	90	12	28	50
		Модуль 2. Судова психіатрія				

		Тема 1. Правові положення про організаційні форми судово-психіатричної експертизи. Будова нервової системи. Вища нервова діяльність.	5	1		4
		Тема 2. Медичний критерій неосудності. Загальні поняття про захворювання у сучасній психіатрії, що мають хронічний перебіг. Заходи медичного характеру щодо психічно хворих, що вчинили суспільно небезпечне діяння.	9	1	2	6
		Тема 3. Короткочасні психічні розлади – виключні стани в психіатрії.	7	1	2	4
		Тема 4. Недоумство. Судинні захворювання головного мозку. Інші хворобливі стани.	9	1	2	6
		Тема 5. Алкоголізм та різні види наркоманій.	7	1	2	4
		Тема 6. Інфекційні захворювання головного мозку.	9	1	2	6
		Тема 7. Черепно-мозкові травми та їх	8	1	1	6

		наслідки.				
		Тема 8. Симуляція психічних розладів.	6	1	1	4
		<i>Разом</i>	60	8	12	40
		Усього годин / кредитів ECTS	150/5	20	40	90

5. Самостійна робота здобувачів вищої освіти

Самостійна робота – основний вид поза аудиторної роботи навчального характеру, що спрямована на засвоєння програмного матеріалу навчального курсу.

Зміст самостійної роботи здобувачів вищої освіти визначається програмою навчальної дисципліни, методичними матеріалами, завданнями, порадами та настановами викладача. Самостійна робота забезпечується комплексом навчально-методичних засобів: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, збірниками завдань, практикумами, методичними рекомендаціями з організації самостійної роботи й ін.

Призначенням самостійної роботи є:

- поглиблення та конкретизація знань із тем навчальної дисципліни;
- формування навичок складання процесуальних документів і прийняття кримінальних процесуальних рішень;
- усвідомлення тенденцій розвитку юридичної доктрини та правозастосовної практики з питань застосування заходів забезпечення у різних категоріях кримінальних проваджень.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти здійснюється у таких формах: підбір та аналітичне дослідження рекомендованої, нової навчальної та наукової літератури, статистичних даних; опрацювання конспектів лекцій; підготовка до практичних занять; виконання практичних завдань; підготовка індивідуальних робіт (реферат, стаття, тези тощо); підготовка до всіх видів поточних

контрольних випробувань (колоквіумів, виконання тестових завдань тощо); самотестування; підготовка до диференційованого заліку та ін.

Види індивідуальних робіт, вимоги до виконання та критерії їх оцінювання закріплені у Положенні про види та критерії оцінювання індивідуальних робіт здобувачів вищої освіти кафедри криміналістики.

6. Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання

Формами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу навчальної дисципліни *на практичних заняттях* із застосуванням таких засобів: усне, письмове чи експрес-опитування, вирішення практичних завдань або задач, розробка кейсів, захист реферату за ініціативи здобувача й ін. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки здобувача вищої освіти до вивчення поточного матеріалу. У ході практичного заняття здобувач може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквіумів, виконання тестових завдань тощо.

Впродовж семестру здобувачі виконують самостійну роботу, в тому числі, у формі підготовки *індивідуальної роботи*. Максимальна кількість балів за індивідуальну роботу – 10 балів.

Формою *підсумкового контролю* знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є *диференційований залік*. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю й індивідуальної роботи, за якої здобувач може отримати залік, становить 60 балів.

7. Критерії оцінювання результатів навчання

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу

і видами контрольних заходів навчальної дисципліни

«Судова медицина. Судова психіатрія.» при підсумковому контролі

у формі диференційованого заліку:

Поточний контроль				Індивідуаль на робота здобувачів	Підсумкова оцінка знань (диференці йований залік)
Модуль № 1		Модуль № 2			
п/з	колоквіум	п/з	тестове завдання		
max 50	max 10	max 20	max 10	max 10	max 100

Критерії оцінювання

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Колоквіум	Max 10	Результати опрацювання матеріалу високі, можлива незначна кількість несуттєвих помилок.
	8	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	6	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість несуттєвих помилок.
	4	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість суттєвих помилок.
	2	Прогалини в знаннях, здобувач слабо володіє матеріалом.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Тестове завдання	Max 10	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з тем, можливі окремі несуттєві недоліки.
	8-9	Результати опрацювання матеріалу високі, але є незначна кількість несуттєвих помилок.
	6-7	Добре засвоєння матеріалу з тем, але є окремі

		помилки.
	4-5	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	2-3	Мінімальні результати, достатні для отримання позитивної оцінки.
	Min 0-1	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.

Оцінка індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти: Наукова доповідь	Max 10	Послідовно, систематизовано, логічно, грамотно, повно викладені результати проведеного наукового дослідження за певною темою. Ґрунтовно вивчена сучасна вітчизняна та зарубіжна наукова література нормативні джерела, практика органів охорони правопорядку, судово-експертна практика, офіційна статистика. Наведені посилання на використані джерела. Обрана тема є актуальною як з практичної, так і з теоретичної точок зору. Робота правильно структурована, має вступ (обґрунтування актуальності дослідження, постановка його мети та завдання), повно висвітлено стан наукової розробленості проблеми, наведено узагальнення наукової літератури та інших джерел. Окрім викладення матеріалу робота містить власний авторський підхід до вирішення розглядуваної проблеми та висновки. Наукова доповідь ілюструється за допомогою презентації.
	8	Послідовно, систематизовано, логічно, грамотно викладені результати проведеного наукового дослідження за певною темою. Автор використав основні сучасні вітчизняні та зарубіжні наукові літературні джерела, законодавство, релевантну правозастосовну практику. В роботі наведені посилання на використані інформаційні джерела. Обрана тема є актуальною як з практичної, так і з теоретичної точок зору. Робота добре структурована, має обґрунтування актуальності дослідження; висвітлюється загальний стан наукової розробленості проблеми. Окрім викладення матеріалу робота містить аргументовані авторські висновки. Наукова доповідь ілюструється за допомогою презентації.
	6	Послідовно та грамотно викладені результати проведеного наукового дослідження за певною темою. Автор використав незначну кількість сучасних вітчизняних та зарубіжних наукових літературних джерел, законодавство, правозастосовну практику. В роботі наведені посилання на використані джерела. Обрана тема є актуальною як з практичної, так і з теоретичної точок зору. Робота структурована, має обґрунтування актуальності дослідження,

		висвітлюється стан наукової розробленості проблеми. Окрім викладення матеріалу робота містить окремі авторські висновки.
	4	Робота недостатньо структурована, не має послідовності та логічності викладення матеріалу. Автор використав сучасні вітчизняні джерела. Представлена робота не повністю відповідає вимогам, які висуваються до робіт такого рівня, не містить достатнього обсягу, який би дозволив усвідомити сутність питання чи проблеми, задля розкриття яких вона виконувалася. Обрана тема є актуальною, але відсутній авторський підхід при дослідженні більшості питань.
	2	Робота недостатньо структурована, не має змістовної логічності у викладенні матеріалу. Автор використав сучасні вітчизняні джерела. Представлена робота не в повній мірі відповідає вимогам, які висуваються до робіт такого рівня, виконана неакуратно, не містить достатнього обсягу, який би дозволив усвідомити сутність питання чи проблеми, задля розкриття яких вона виконувалася; відсутні авторські висновки.
	Min 0	Представлена робота не відповідає вимогам, які висуваються до робіт такого рівня; містить ознаки академічної недоброчесності.
Реферат	Max 10	Питання плану реферату висвітлені повно. Проаналізовані представлені в навчальній та науковій літературі погляди щодо предмета дослідження; на основі їх порівняльної оцінки висловлене особисте ставлення автора до кожного з них, а також надана власна оцінка запропонованим у літературі пропозиціям стосовно шляхів вирішення таких проблемних питань, які стосуються теми, та (або) висловлені авторські пропозиції. Реферат виконаний самостійно та не містить некоректних запозичень. Реферат ілюструється за допомогою презентації.
	7	Переважає більшість питань плану реферату висвітлена повно та точно. Одне з питань розкрито недостатньо повно або при його висвітленні допущена суттєва помилка. Проаналізовані основні літературні джерела, рекомендовані кафедрою при написанні роботи на відповідну тему. Реферат виконаний самостійно та не містить некоректних запозичень. Реферат ілюструється за допомогою презентації.
	3	Питання плану теми висвітлені поверхово. При написанні реферату використана незначна кількість монографічних та нормативних джерел із числа рекомендованих кафедрою. При розкритті питань плану допущені грубі помилки.

	Min 0	Тема реферату не розкрита або в ній виявлено некоректні запозичення (плагіат).
Створення презентації	5	За допомогою програми Microsoft PowerPoint або за вибором здобувача іншого зручного програмного забезпечення підготовлено презентацію однієї з тем навчальної дисципліни, що вивчається. Подача матеріалу повинна бути динамічною, цікавою, ілюстративною, з використанням різних видів зображень. Презентація має містити не менше 10 слайдів та повністю розкривати питання.
Написання та опублікування наукової статті	10	Наукова стаття є логічно завершеною, ґрунтовною, в ній досліджено найбільш актуальні проблеми чи певне питання, яке є важливим для поглиблення знань здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни, що ним вивчається. Стаття має науковий стиль викладу. Змістовно їй притаманні точність, зрозумілість, зв'язаність (логічна несуперечливість), цілісність, грамотність, довершеність матеріалу та його високий науковий рівень. Структурні елементи статті відповідають вимогам видання, до якого вона подається. Максимальний бал виставляється за умови опублікування підготовленої статті видавництвом.
Написання та опублікування тез доповіді на конференції	5	Тези виступу на науково-практичній чи науковій конференції відповідають вимогам, які висуваються до такого виду роботи. Вони лаконічно формулюють ключові моменти, що презентують доповідь, з якою здобувач вищої освіти виступив або бажає виступити на конференції. Тези оформлені відповідно до вимог, що висуваються організаторами конференції чи видавництвом. Максимальний бал виставляється за умови їх опублікування.

8. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти

Шкала підсумкового педагогічного контролю (диференційований залік)

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з		

	кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати		35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс	не зараховано	0 – 34

9. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти

Конституція України : Закон України від 28 червня 1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9–10, № 11–12, № 13. – Ст. 88. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17#Text> (дата звернення: 10.09.2025)

Закон України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану»: Закон України від 01 лип. 2010 р. № 2398-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 37–38. – Ст. 437. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17> (дата звернення: 10.09.2025).

Закон України «Про судову експертизу»: Закон України від 24 черв. 1994 р. № 403/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 36. – Ст. 468. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 10.09.2025).

Про Національну поліцію : Закон України від 2.07.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>

Інструкція про проведення судово-медичної експертизи, затверджена наказом МОЗ України №6 від 17 січня 1995 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0254-95/print1469257411797240>

Порядок проведення судово-психіатричної експертизи : затв. наказом Міністерства охорони здоров'я України від 08.05.2018 № 865. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-18#Text>.

Правила проведення судово-медичних експертиз (обстежень) з приводу статевих станів в бюро судово-медичної експертизи, затверджені наказом МОЗ України N 6 від 17 січня 1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0253-95#Text>

Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>

Про затвердження нормативно-правових документів з окремих питань щодо застосування примусових заходів медичного характеру до осіб, які страждають на психічні розлади: Наказ МОЗ України N 397 від 08 жовтня 2001 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0215-02>

Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 3 червня 2005 р. № 7. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98/page?text>

Про затвердження Положення про Єдиний реєстр осіб, зниклих безвісти за особливих обставин : Наказ М-ва внутр. справ України від 29.08.2022 № 535 : станом на 13 черв. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0998-22#Text> (дата звернення: 30.09.2025).

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо надання психіатричної допомоги : Закон України від 14.11.2017 № 2205-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2205-19#Text> (дата звернення: 30.07.2025).

Основна література

1. Білецька Г.А. Судова медицина та судова психіатрія: підручник. Харків: Право. 2018. 376 с.: іл.
2. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 20 : Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія / редкол.: В. Ю. Шепітько (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2018. 952 с.
3. Генетичний фінгерпринтинг: вилучення та дослідження слідів біологічного походження. Практичний poradник/Харківський НДЕКЦ МВС; С. І. Перлін, С. О. Шевцов, В. В. Іонова. Харків, 2019. 64 с.
4. Завальнюк А. Х. Судова медицина: Курс лекцій. Тернопіль: Укрмедкнига, 2014. 648 с.
5. Клименко Н. І. Судова експертологія: курс лекцій : навч. посіб. для студентів юридичних спец. вищих навчальних закладів. Київ : Ін Юре, 2007. 528 с.
6. Коваленко А. В. Криміналістичне вчення про збирання, дослідження та використання доказів у кримінальному провадженні: монографія. Київ: Алерта, 2024. 558 с.
7. Криміналістика: підручник у 2-х т. Т. 1. / за ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. 456 с.
8. Криміналістика: підручник у 2-х т. Т. 2 / за ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. 328 с.
9. Криміналістика: підручник / [В. М. Шевчук, В. А. Журавель, В. Ю. Шепітько та ін.]; за ред. В. М. Шевчука; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2024. 1008 с.
10. Криміналістичне дослідження ДНК: технології та можливості: навчальний посібник / Р. Л. Степанюк та ін. Харків: ФОП Панов А. М., 2019. 144 с.

11. Левенець І. В. Судова психіатрія. Навчальний посібник. Тернопіль: Економічна думка, 2005. 328 с.
12. Лісовий А. С., Голубович Л. Л. Судова медицина: Підручник. К.: Атіка, 2008. 483 с.
13. Ляш А. О., Соколова О. В., Халмурадов Б. Д. Судова медицина: навчальний посібник. Київ, 2007. 276 с.
14. Мішалов В.Д., Хохолєва Т. В., Бачинський В. Т., Войченко В. В., Кривда Г. Ф., Костенко Є. Я. (за загальною редакцією Мішалова В. Д.). Судова медицина. Підручник. Київ. 2018. 575 с.
15. Процесуальний довідник судового експерта / [укл. Сєднєв В.В., Коструб А.М., Зайцев В.М., Антонюк П.Є.]. К.: ДНДЕКЦ МВС України, 2015. 30 с.
16. Процесуальні, організаційні та етичні основи судово-медичної експертизи в Україні: навчально-методичний посібник / М. В. Банчук, В. В. Войченко, Г. А. Зарицький, О. Ю. Петрошак. К., 2015. 243 с.
17. Психіатрія і наркологія : підручник. В. Л. Гавенко, В. С. Бітенський, В. А. Абрамов та ін.; за ред. В. Л.Гавенка, В. С. Бітенського. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: ВСВ «Медицина». 2015. 512 с.
18. Сергєєва Д. Б. Судові експертизи у кримінальному провадженні: навч. посіб. Київ: Алерта, 2025. 262 с.
19. Судова медицина та психіатрія: навч. посіб. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків. 2019. 184 с.
20. Судова медицина та судово-медичні експертизи: навч. Посібник. І. М. Григус, В. О. Самороков, В. І.Цимбалюк, О. В. Цимбалюк. Львів: Новий світ-2000. 2018. 208 с.
21. Судова медицина. Медичне законодавство: у 2 книгах. Книга 1. Судова медицина: підручник (ВНЗ IV р. а.). Б.В. Михайличенко, В.А. Шевчук, С.С. Бондар та ін.; за ред. Б.В. Михайличенка. 5-е вид. 2018. 448 с.
22. Судова медицина: підручник. За заг. ред. О. І. Герасименка. 3-тє вид., перероб. та допов. Київ: КНТ. 2016. 630 с.

23. Судова медицина / За ред. Москаленка В. Ф., Михайличенка Б. В. К., Вид-во «Медицина», 2011. 448 с.
24. Судова стоматологія: підручник для магістрів, лікарів-практиків, судмедекспертів / Б. В. Михайличенко, А. М. Біляков, В. В. Франчук. К., 2024. 263 с.
25. Експертизи у судовій практиці / За заг. ред. В. Г. Гончаренка. К.: Юрінком Інтер, 2004. 388 с.
26. Ергард Н. М. Судова медицина: конспект лекцій. Київ: УкрДГРІ, 2023. 119 с.
27. Шерстюк В.М. Судово-експертна діяльність (організаційно-правові та морально-психологічні засади): монографія. Сімферополь: ООО «ДІАЙПГ», 2008. 196 с.
28. Щербаковський М. Г., Проценко А. В. Експертизи в судовому провадженні: монографія. Харків: Право, 2024. 280 с.
29. Mykhailychenko B.V. Forensic Medicine: textbook / B.V. Mykhailychenko, A.M. Biliakov, I.G. Savka; edited by B.V. Mykhailychenko. 3rd edition. Kyiv: AUS Medicine Publishing, 2022. 224 p.
30. The basics of criminalistics: practical manual / Anna Myrovskya, Artem Samodin, Tetiana Tsymbaliuk and other; under the general editorship of Anna Myrovskya. Kyiv: Osvita Ukrainy, 2021. 148 p.
31. Textbook of Criminalistics. Vol. 1: General Theory / ed.: H. Malevski, V. Shepitko. Kharkiv: Apostil, 2016. 474 p.
32. Textbook of Criminalistics. Vol II: Criminalistic Technique and Tactics / edited by Hendryk Malevski, Valery Shepitko. Vilnius, Kharkiv: Pravo Publishing Hause LLC, 2023. 840 p.

Додаткова література

1. Бокаріус Микола Миколайович – видатний судовий медик і криміналіст : До 125-річчя від дня народження : життєопис і біобібліогр. покажч. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. криміналістики; [ред.

кол.: А.П. Гетьман (голов. ред.) та ін. уклад.: В. М. Шевчук, О. В. Дунаєв, О. Л. Мусієнко, В. В. Брагінська]. Харків: Право, 2024. 160 с. (Серія «Харків. наук. криміналіст. шк.»). URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/20359>

2. Воробйова Н. О. Правове регулювання психіатричної допомоги: Навчальний посібник для вузів. Київ: Юстініан, 2010. 208 с.

3. Експертизи у кримінальному провадженні: наук.-практ. посіб. / М. С. Туркот, Н. В. Нестор, А. В. Столітній та ін. Київ: Норма права, 2020. 308 с.

4. Експертизи у судовій практиці: наук.-практ. посіб. / за заг. ред. В. Г. Гончаренка. 2-ге вид. перероб. і доп. Київ: Юрінком Інтер, 2010, 400 с.

5. Криміналістика і судова медицина в умовах сучасних викликів та глобальних загроз: зб. матеріалів міжнар. наук. практ. конф. присвяч. 125-річчю від дня народження проф. М. М. Бокаріуса та 85-річчя кафедри криміналістики Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, м. Харків, 12 лист. 2024 р. / [редкол.: А. П. Гетьман, В. М. Шевчук, Є. Є. Демидова] ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. криміналістики. Харків : Право, 2024. 348 с.

6. Мішалов В. Д., Козлов С. В., Войченко В. В., Хижняк В. В., Петрошак О. Ю., В'юн В. В., Моргун А. О. Оцінка ушкоджень як доказів неналежного поведіння і катувань у відповідності до «Стамбульського протоколу», «Стамбульської конвенції» і «Римського статуту». Навчальний посібник. Вінниця: ТВОРИ, 2025. 200 с.

7. Недоступ М. Ф. Судова медицина. Луганськ: РВВ ЛАВС, 2004. 68 с.

8. Несен О. О., Нагайник Т. Г., Чуприна О. В. та ін. Судова медицина: мультимедійний підручник. НАВС. Київ, 2018. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/sudova_medutsyna/index.html

9. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування: монографія, Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ: Ліра. 2015. 430 с.

10. Первомайский В. Б. Невменяемость. Киев: Б. и., 2000. 320 с.

11. Пономаренко Г. О. Судова медицина. Харків: Харків юридичний, 2009. 252 с.

12. Спіріна І. Д. Судова-психіатрична експертиза: Навч. посібник. Дніпропетровськ, 2000. 145 с.
13. Судова експертологія: курс лекцій для слухачів магістратури юридичних вузів / Тertiшник В. М., Варава В. В., Сачко О. В. / За заг. ред. д. ю. н., професора В. М. Тertiшника. Дніпро: ЛІРА, 2021. 208 с.
14. Судовий експерт: складові професійної компетентності: практичний посібник / МВС України; Експертна служба; Харківський НДЕКЦ [автори: Шевцов С. О., Рукавіцина Г. О., Островерхов Д. О.]. Вид. 2-ге перероб. Харків, 2021. 48 с.
15. Судові експертизи в процесуальному праві України: навч. посіб. / за заг. ред. О. Г. Рувіна. Київ: Ліра-К, 2021. 276 с.
16. Судова медицина та судово-медичні експертизи: навч. посіб. / Львів: Новий Світ-2000, 2014. 208 с.
17. Судова медицина (у схемах, таблицях і рисунках) навч. посіб. / за заг. ред.: А. С. Лісовий, П. Л. Голубович. Київ: Атіка, 2007. 412 с.
18. Судова медицина. Медичне законодавство: підруч. для студентів вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації: у 2 кн. / за ред.: В. Ф. Москаленко, Б. В. Михайличенко. Київ: Медицина, 2011. Кн.: Судова медицина. 496 с.
19. Судова медицина та психіатрія: навч. посібник / [Кікінчук В. В., Лозова С. М., Гусєва В. О. та ін.]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2019. 184 с.
20. Судова психіатрія: термінологічний словник-довідник / уклад.: А. М. Бачериков, Є. М. Білецький, З. М. Хоміцька. Харків: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2007. 216 с.
21. Тищенко О. В. Судова медицина та психіатрія: навчальний посібник для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури. 2017. 211 с.
22. Тищенко О. Кримінальне провадження за участю осіб, які страждають на психічні розлади: *монографія*. Харків : Право, 2024. 688 с
23. Христов О.Л. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Судова медицина та психіатрія». ДДУВС. 2016.

24. Цільмак О.М. Судово-психіатрична експертиза: навчальний посібник. Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович. 2014. 104 с.
25. Шевчук В. М. Криміналістика: традиції, новації, перспективи: добірка наук. пр. Харків: Право, 2020. 1280 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2020/Kriminalistika_Shevchuk_2020.pdf
26. Шепітько В., Шепітько М. Кримінальне право, криміналістика та судові науки: енциклопедія. Харків: Право. 2021. 508 с.
27. Developments of criminalistics theory and future of forensic expertology: liber amicorum profesoriui Egidijui Vidmantui Kurapkai. Collective monograpfy / Malewski H., Matulienė S., Shepitko V., Shepitko M., Shevchuk V. and others. Vilnius, Lithuanian association of criminalists, Mykolas Romeris University, 2022. 608 p. URL: https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/18633/Kriminalistika_2022-2-154-170.pdf?sequence=1&isAllowed=y
28. Shevchuk V., Zhuravel V., Yevdokimenko S., Yevdokimenko S., Myshkov Y. Forensic Examination and Criminalistics in Investigating War Crimes: European and Ukrainian Experiences. *Jurnal Media Hukum*. 2025. Vol. 32, iss. 1. P. 59–77. DOI: <https://doi.org/10.18196/jmh.v32i1.25056> URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/20650>
29. Shevchuk, V., Kapustina, M., Zatenatskyi, D., Kostenko, M., & Kolesnikova, I. (2023). Criminalistic support of combating iatrogenic criminal offenses: Information system prospects. *Social & Legal Studios*, 6(4), 208-216. doi: 10.32518/sals4.2023.208. URL: https://sls-journal.com.ua/web/uploads/pdf/Social_and_Legal_Studios_6_4_2023-208-216.pdf
30. Shevchuk, V., Dunaev, O., Tyshchenko O., Biletska G., and Nehrebetskyi V. Innovative Methods in the Identification of Deceased Persons during Armed Conflicts and Disasters: Criminalistic and Forensic Medical Issues. *International Annals of Criminology*, 2025. Pp. 1-20. DOI: <https://doi.org/10.1017/cr.2025.10094>

Інтернет-ресурси:

Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/>

Офіційний веб-портал Президента України. URL:
<http://www.president.gov.ua>

Офіційний веб-портал Кабінету Міністрів України . URL:
<http://www.kmu.gov.ua>

Офіційний веб-портал Верховного Суду . URL:
https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/

Офіційний веб-портал Конституційного Суду України . URL:
<https://ccu.gov.ua/>

Офіційний веб-портал Міністерства юстиції України . URL:
<https://minjust.gov.ua/>

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри криміналістики. URL:
http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=category&id=79:kafedra-kriminalistiki&Itemid=151

НЕІК

Навчальний електронний інформаційний комплекс «Судова медицина. Судова психіатрія.». URL:
<https://neik.nlu.edu.ua/moodle/grade/report/grader/index.php?id=537>